

16.6.2020

Maaseutupolitiikan neuvosto MANE

Aika: Tiistai 16.06.2020 klo 12.00-14.00

Paikka: **Etäkokous Skypen välityksellä**

Paikalla:

- Jari Leppä, pj.
- Christell Åström, pääsiht.
- Elina Auri
- Ann-Sofi Backgren
- Markku Granander
- Tarja Haaranen
- Jarkko Huovinen
- Sampo Juhajoki
- Minna-Mari Kaila, vpj.
- Anne Knaapi
- Kari Kokkola
- Rikard Korkman
- Anssi Kujala
- Kari Kylkilahti
- Anne Laitinen
- Kari Latvus
- Tapani Mattila
- Toivo Muilu
- Marko Mäki-Hakola
- Ari Niiranen
- Ritva-Liisa Nisula
- Salka Orivuori
- Jukka Sippola
- Asko Peltola
- Marko Pukkinen
- Mikko Rissanen
- Petri Rinne, apulaispääsiht.
- Tapani Veistola
- Taina Vesanto
- Hilkka Vihinen, apulaispääsiht.
- Katariina Vuorela
- Anne-Marie Välikangas

- Satu Haapaniemi
- Antonia Husberg, siht.
- Mari Kattilakoski
- Tarja Lukkari
- Jarkko Pyysiäinen
- Juha Rutanen
- Auli Sihvola
- Taina Väre

Muistio

Kokouksen sihteeri, Antonia Husberg, totesi kokouksen osallistujat Skype osallistujalistan mukaan.

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtajana maa- ja metsätalousministeri *Jari Leppä* avasi kokouksen klo 12.07.

Puheenjohtaja antoi tilannekatsauksen koronatilanteeseen. Hän totesi avauspuheenvuorossaan, että korona-ajan varautumista pitää jatkaa. Poikkeusolon lainsäädäntöä pystytään purkamaan. Koronan vaikutukset talouteen edellyttää, että luodaan vakautta ja pitkäjänteisyyttä. On tarvetta korostaa, että tämä [koronatilanne] on väliaikaista. Hallitus on laittanut elvytystä liikkeelle. Historiallinen lisätalousarvio on tehty. Elvytyksessä keskeinen ajatus on, että koko Suomi saadaan elvytettyä. Panostuksia tehdään koulutukseen ja myös lasten ja nuorten hyvinvointiin. Rakenteelliset uudistukset ovat edessäpäin. Työllisyystavoitteet ovat olemassa, mutta talouden notkahdus koronan myötä on näyttänyt, että on löydettävä uusia keinoja.

Puheenjohtaja totesi, että koronapandemia on tuonut mukanaan myös huoltovarmuuden arvostuksen nousua. Hän huomautti, ettei huoltovarmuutta kohenneta huonoina aikoina vaan hyvinä ja siksi on nyt keskusteltava huoltovarmuudesta, jotta sitä voidaan pitää yllä. Puheenjohtaja myös totesi, että kotimaanmatkailu on nosteessa ja, että mökkikauppa käy hyvin. Maaseutu asuinympäristönä on lähtenyt kiinnostamaan uudella tavalla.

Toinen iso asia, mikä on koetellut yhteiskuntaa, on digitalisaatio. Puheenjohtaja totesi, että muutos on sujunut odotettua paremmin. Valokuituverkkojen rakentamista on jatkettava, jotta aito palveluihin liittyvä digiloikka pystytään ottamaan. Etätyö on tullut osin jäädäkseen samoin kuin paikkariippumaton työskentely. Nämä ovat myös ilmaston ja ympäristön kannalta isoja asioita ja maaseudun kannalta merkittäviä. Puheenjohtaja korosti maaseutualueiden merkitystä, joka on noussut entistä tärkeämmäksi pandemiatilanteessa. Tärkeää on, että maaseudulla löydetään ratkaisuja, jotka kumpuavat maaseuduilla sijaitsevista raaka-aineista ja toimijoiden osaamisesta, yrittäjyydestä ja investoinneista sekä vastuullisista tuotantotavoista. Koronapandemia on vaikuttanut myös siihen, että alihankintaketjuja mietitään laajasti, mikä voi tehdä hyvää myös maaseudun talouteen.

2. Edellisen kokouksen 10.03.2020 muistion hyväksyminen

Päätös: Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

3. Jäsenmuutokset

Päätös: Merkitään seuraavat jäsenmuutokset tiedoksi:

Teollisuusneuvos Tapani Mattila, nimetään työ- ja elinkeinoministeriön varsinaiseksi jäseneksi Kaisa-Leena Lintilän tilalle. Neuvotteleva virkamies Mikko Härkönen, nimetään 1.7.2020 alkaen työ- ja elinkeinoministeriön varajäseneksi Jarmo Palmin tilalle.

Ylijohtaja Tarja Haaranen, nimetään ympäristöministeriön varsinaiseksi jäseneksi Ari Niirasen tilalle. Erityisasiantuntija Sonja Pyykkönen, nimetään ympäristöministeriön varajäseneksi Tarja Haarasen tilalle.

Asiantuntija Erkki Mäntymäki, nimetään sisäministeriön varajäseneksi Leena Seitovirran tilalle.

4. Maaseutubarometri 2020

Päätös: Kuultiin Luonnonvarakeskuksen tutkimusprofessori Hilikka Vihisen ja tutkija Jarkko Pyysiäisen esitykset Maaseutubarometri 2020 –osan 1 tuloksista, keskusteltiin ja merkittiin tiedoksi.

Yhteenveto esityksistä ja keskustelusta:

Kesän ja syksyn aikana tullaan avaamaan mm. yrittäjyyteen, arjen turvaan ja palveluihin liittyviä asiakokonaisuuksia. Barometri tuo maaseutupolitiikalle tärkeää tietoa esim. siitä, miten kansalaiset kokevat ja näkevät maaseudun mahdollisuudet. Taustalla historiallinen jatkumo. Maaseutubarometri on tuotettu maaseutupolitiikan puitteissa neljä kertaa vuosina 2009, 2011, 2014 ja 2020. Nyt pystytään tarkastelemaan ajallisia muutoksia ja heilahduksia. Maaseutubarometriin 2020 on myös tuotu uusia kysymyksiä, josta pystyy tarkastelemaan ajan heilahduksia. Vihinen korosti, että Maaseutubarometrin toteutus ajoittuu tammikuun lopusta maaliskuun alkupuolelle, ennen korona. Näin ollen vastaukset valottavat tietoa ennen korona-aikaa. Mielenkiintoista tulee olemaan peilata nykyiset tulokset uuteen kyselyyn koronan jälkeen.

Maaseutubarometrissa on tilastollisesti edustava otos. Vuonna 2020 nuoret kaupunkilaiset on otettu erityiseksi kohderyhmäksi. Tällä kertaa barometri on myös toteutettu ensimmäistä kertaa ruotsinkielellä ruotsinkieliselle väestölle. Otoksiin kuuluvat myös ryhmät päättäjät, asiantuntijat ja media.

Jarkko Pyysiäinen esitti tulokset kansalaisotoksesta. Kiinnostava huomio ja päällimmäisenä nousee vahva mielikuva hyvästä elämästä. ”Hyvä elämä” mielikuva liittyy maaseutuun erittäin paljon tai paljon 61 prosentilla suomalaisista. Myös positiiviset mielikuvat kuten luonto, perinteet, viihtyisä ympäristö, ahkeruus, vapaus ja aitous yhdistyvät vahvasti maaseutuun. Tulos on ollut vakaa ja sukupuoli tai ikä ei vaikuta mielikuvaan. Nuorista 15-24-vuotiaista 51 prosenttia liittyy mielikuvan erittäin paljon tai paljon maaseutuun. Merkittävää on myös se, että kaupungeissa asuvista yli puolet, 53 prosenttia, liittävät hyvän elämän mielikuvan maaseutuun erittäin paljon. Maaseudun osalta korostuvat positiiviset mielikuvat. Maaseutuun ei yhdistetä stressiä, syrjäytymistä eikä myöskään mielikuva moderni.

Mielikuvissa nähdään vähän muutoksia kymmenen vuoden kuluessa. Luonnon vahva mieltäminen maaseutumielikuvana on pysynyt sitkeänä. Liikahduksia nähdään tulevaisuuden voimavarana –mielikuvassa, jota on hieman aiempaa enemmän kuin ennen ja myös kulttuuri -mielikuvassa. Pyysiäinen totesi, että maaseutu latautuu myönteisillä ominaisuuksilla. Vastaavasti ominaisuuksia kuten stressi ja syrjäytyminen liitetään enemmän kaupunkiin. Kun kysytään, mielletäänkö kaupunki tai maaseutu kansantalouden rasitteeksi, liitetään tämä myös vahvemmin kaupunkiin. Mielikuva maaseudusta tulevaisuuden voimavarana on ajan saatossa voimistunut. Maaseutua ja kaupunkia pidetään yhtä paljon tulevaisuuden voimavarana.

Pyysiäinen kertoi, että esimerkiksi saaristo ei välttämättä ole kansalaisille maaseutua. Tässä on kuitenkin eroa suomenkielisen ja ruotsinkielisen väestön välillä. Huomattava osuus ruotsinkielisestä väestöstä näkee saariston maaseutuna (89 prosenttia vrt. 40 prosenttia).

Identiteettiin liittyen 37 prosenttia kokee itsensä olevan sekä maalainen että kaupunkilainen. Monipaikkaisuus näkyy selkeästi suomalaisten identiteetissä.

Kaksoisidentiteetin omaavien osuus on melkein yhtä suuri kuin kaupunkilaiseksi itsensä kokevien. Huomattavaa on, että mitä nuorempi vastaaja on, sitä varmempaa on, että identiteetti on kaupunkilainen. Mitä vanhempi vastaaja on, sitä varmempi on, että identiteetti on monipaikkainen. Alueidentiteetti on tärkeämpi ruotsinkieliselle väestölle kuin suomenkieliselle. Nuorille kaupunkilaisille se on vähiten tärkeä. Maalaisidentiteetti on vahvempi – koetaan tärkeämmäksi – kuin kaupunkilaisidentiteetti.

Hilkka Vihinen esitti asumistoiveisiin ja monipaikkaisuuteen liittyviä tuloksia. Nuorista alle 25-vuotiaista maaseutua pitää toiveasuinpaikkana joka viides. 36 prosenttia heistä jotka asuvat suuren kaupungin keskustassa tai sen laidassa asuisi mieluiten maaseudulla. Maaseutubarometrin 2020 tuloksista voidaan todeta, että suurta muuttoaaltoa ei ole tulossa. Alueellinen liikkuvuus on kuitenkin lisääntynyt. Huomioitavaa on, että osa-aikaisesti asuvien alueiden määrä kasvaa. Vihinen totesi, että monipaikkainen Suomi poikkeaa siitä, mitä olemme tottuneet näkemään ja seuraamaan.

Vihinen kertoi, että Maaseutubarometrissa on kysytty aina 2011 lähtien myös monipaikkaisuuden ilmenemistapoja. Suomalaisilla on paljon ystäviä eri paikkakunnilla. Etätö on myös lisääntynyt. Monipaikkaisesti toimivilla kansalailla on todennäköisemmin kaksois- tai kaupunkilaisidentiteetti. Maaseutubarometrin mukaan näyttäisi siltä, että myös nuoret ovat kiinnostuneet mökkeilystä: 37 prosenttia uskoo omistavansa kakkosasunnon tulevaisuudessa. Monipaikkaisuus siis näkyy myös ihmisten aikeissa ja tulevaisuudennäkymissä.

Maaseutubarometrin mukaan 35 prosenttia kaupunkilaisista viettävät vuosittain 3-4 viikkoa tai enemmän aikaa maaseudulla. Neljännes kaupunkilaisista viettää kuukaudesta puoleen vuoteen maaseudulla. Vastaavasti maaseudulla asuvista 11 prosenttia viettää vuosittain vähintään kuukauden suuren kaupungin keskustassa ja 11 prosenttia suuren kaupungin keskustan laita-alueilla. Vihinen totesi, että volyymeissä suurempi liike suuntautuu maaseutualueille, mutta liike on kahdensuuntainen.

Politiikkaan liittyen Vihinen korosti, että suomalaiset haluavat alueita kohdeltavan tasapuolisesti. Maaseutubarometrin mukaan vain 17 prosenttia kansalaisista ovat sitä mieltä, ettei rakentamista pitäisi rajata harvaan asutulla maaseudulla. Kansalaisista 85 prosenttia katsoo, että pitäisi olla oikeus asua siellä missä haluaa ja yli 60 prosenttia ei pidä sopivana rajoittaa julkisia palveluita syrjäisillä seuduilla. Tärkeimpänä kehittämiskohteena asiantuntijat, päättäjät ja yrittäjät näkevät palvelujen uusien toteuttamistapojen kehittäminen. Vähiten kannatetaan yhdyskuntarakenteen tiivistämistä.

Vihinen totesi, että jos katsotaan mitä MANEn ”airueena ja ykkösketjuna” pitäisi päätellä Maaseutubarometrin tuloksista, alueiden tasapuolisessa kohtelussa nähdään kaikkein suurimmat puutteet. Yhteiskuntamme kehittämisestä kokonaisuutena tulee huolehtia. Vapaus käyttää tilaa sisältyy myös suomalaisten maaseutuodotuksiin. Keskittäminen ei ole kansalaisten toiveissa. Vihinen totesi edelleen, että maaseutu merkitsee suomalaisille tänä päivänä hivenen verran vähemmän. Suomalaisista 18 prosenttia ovat sitä mieltä, ettei maaseudulla ole erityistä roolia heidän elämässään. Vihinen huomautti, että maaseudun mielikuva julkisessa keskustelussa on synkempi kuin mitä yleinen suhtautuminen maaseutuun antaa olettaa.

Keskustelussa kysyttiin, onko maalaisidentiteetti vanhollinen ja vaikuttaako tämä tuloksiin. Vihinen totesi, että jo aikaisempina vuosina on pähkäilty asiaa. Maaseutua sympatisoivat ovat tykättyneet maalaisidentiteettiin ja vaihtoehtona pidettyä termiä – maaseutulainen – on koettu vieraammaksi. Näyttää kuitenkin siltä, että maalainen ei koeta kielteisenä terminä.

Kysyttiin, onko vastausprosentissa tapahtunut muutosta. Vihinen kertoi, että kysely teetetään Taloustutkimuksella, jolloin käytettävissä on olemassa olevat paneelit. Vastauksia haetaan niin kauan, että saadaan tilastollisesti edustavan otoksen - vastaavat alueellista ikä- ja sukupuolijakaumaa. Suuria heittoja vuosien välillä ei ole ollut. Huomioitavaa on, että barometri teetettiin myös ruotsinkieliselle väestölle tänä vuonna.

Todettiin, että puheenjohtajan avauksessa sivuama paikallisuuden ja alueellisuuden korostuminen mm. julkisissa hankinnoissa on tärkeä huomio. Koronakriisin jälkeen niin yrityksissä kuin kunnissakin voi tapahtua myönteistä tuotantoketjujen tiivistymistä. Barometrin tulokset myös tukevat ajatusta mm. monipaikkaisuuden osalta.

Todettiin, että tuloksia tulee hyödyntää kuntavaaleihin valmistautumisessa ja aluekehittämisen suuntaamisessa.

Keskustelussa pohdittiin myös sitä, tulisiko MANEn esittää toimia esimerkiksi valokuituverkko- ja infrainvestointien osalta niin, että näiden suunnittelussa huomioitaisiin myös monipaikkaisuus. Verokertymä ei kerro koko totuutta. Monipaikkaisuudesta Vihinen nosti esiin käynnissä olevan monipaikkaisuushankkeen, joka toteutetaan VN-teas-rahoituksella. Todettiin, että etätyö ja monipaikkaisuus vaikuttaa myös esimerkiksi suuren kaupungin keskustassa oleviin ruuhkiin ja työmatka-aikojen lyhenemiseen heillä, jotka joutuvat pendelöimään. Paikasta riippumattomuus ja digitaaliset toimintamallit tuovat monen kohtaan helpotusta.

Huomautettiin siitä, että olisi tärkeää pitää maaseutu sellaisenaan, että vastaa kansalaisten mielikuviin esimerkiksi luonnosta: vedet ja metsät. Monipaikkaisuuteen liittyen tulee huomioida myös tuplainfraan liittyvät asiat, kuten kahden asunnon lämmittäminen. Tähän tähtäviä kehittämismahdollisuuksia tarvitaan.

Puheenjohtaja totesi keskustelun loppuksi, että Maaseutubarometrissa nousee rohkaisevia asioita. Poliittikatoimia on hyvä valmistella ja pohtia porukalla: mitä olisi tehtävä, jotta kansalaisten odotukset maaseutuun voitaisiin vahvistaa kestäväällä tavalla.

5. Maaseutupolitiikan kokonaisohjelman valmistelutilanne

Päätös: Kuultiin pääsihteeri Christell Åströmin esitys strategiapaperin kommenttien yhteenvedosta sekä kokonaisohjelman valmistelun aikataulusta. Tavoitteena on, että MANE käy joulukuun kokouksessa lähetekeskustelua ohjelman luonnoksesta ja, että ensi vuonna asetettava MANE hyväksyy tämän. Merkitään asia tiedoksi. Hyväksytään strategialuonnos sellaisenaan.

Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila siirtyi puheenjohtajaksi klo 13.45.

Yhteenveto käydystä keskustelusta:

Keskustelussa sanottiin, että aluekehittäminen on omalta osaltaan siiloutunutta ja on tärkeää, että ministeriöiden välillä tehdään koordinoitua. Eri ohjelmista ja päätöksistä kumpuaa usein sellaisia aineksia, joista syntyy epätervettä vastakkainasettelua. Nostettiin esille Suomen yritysten aluekehittämisohjelma, jossa asian kanssa on tasapainoiltu. Todettiin, että koronatilanteesta syntynyt tiiviimpi maaseutu-kaupunki -vuorovaikutus tulee hyödyntää kokonaisohjelman kirjoituksessa. Tämä tulee ottaa kokonaisohjelman ohjenuoraksi. Käynnistyneeseen monipaikkaisuuskeskusteluun tulee tarttua voimakkaasti.

Kerrottiin, että hallinnossa yhteistyö eri aluekehittämisen kokonaisuuksia hallinnoivien ministeriöiden välillä on kehittynyt parempaan suuntaan. Yhteistyö on tiivistynyt. Maaseutupoliittisessa strategiaperussuunnitelmassa ei ole vastakkainasettelua. Se on hyvin vuoropuhelua ja keskinäistä riippuvuutta painottava asia. Maaseutupolitiikassa ohjenuorana toimiva paikkaperustaisuus on myös toimiva ohjenuora kaupunki- ja saaristopolitiikalle ja koko aluekehittämiselle. Siinä nähdään asioita eri paikkojen tarpeista, resursseista ja mahdollisuuksista.

Todettiin, että paikkaperustainen politiikka tosiaan edellyttää, että voidaan puhua maaseudusta, kaupungista ja saaristosta: se on tarkemmin näkemistä.

6. Maaseutupolitiikan arviointi 2020 -ohjausryhmän asettaminen

Päätös: Kuultiin pääsihteeri Christell Åströmin esitys. Asetettiin Maaseutupolitiikan arviointia varten ohjausryhmä esitetyn kokoonpanon mukaisesti.

7. Muut asiat

Päätös: Todettiin ja merkittiin tiedoksi.

Hankkeet

- Valtakunnalliset maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeet vuodelle 2020 (makerasta rahoitettavat): *Siirtyminen kestävään yhteiskuntaan: miten muutos toteutetaan niin, että samalla edistetään maaseutujen asukkaiden hyvinvointia sekä yhteisöjen ja yritysten toimintaedellytyksiä.*
  - Määräaikaan mennessä tullut 17 hakemusta.
  - Rahoitettuja hankkeita 5 kpl (LIITE 6)

Maaseutupolitiikan neuvoston arviointi

- Arviointityön toteuttajaksi on valittu Owl Group Oy (yhteistyössä Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatian kanssa)

Harvaan asutut alueet

- Harvaan asuttujen alueiden erityisasiantuntijana aloittaa 1.7. alkaen *Auli Sihvola*

Tulevat tapahtumat

- Maaseutubarometri 2020, julkistamistilaisuus 17.6.2020 klo 10-11.30, osoitteessa; www.suomen.tv
- SuomiAreena 2020, heinäkuu 2020, *siirretty kesälle 2021*
- Maaseutuparlamentti 2020, 1.-3.10.2020, *siirretty lokakuulle 2021*

Sihteeristön kokoukset syksy 2020

- Elokuu, ti 18.8. klo 10-13
- Syyskuu, ti 29.9. klo 10-13
- Lokakuu, ti 27.10. klo 10-13
- Marraskuu, ti 24.11. klo 10-13

MANEn syksyn 2020 kokoukset

- Lokakuu, ti 6.10. klo 9-11, Helsinki
- Marraskuu, ti 10.11. klo 9-11, Helsinki
- Joulukuu, ti 8.12. klo 9-11, Helsinki

8. Kokouksen päättäminen

Minna-Mari Kaila päätti kokouksen klo 13.58.